

Schommelingen in inkomen en prijzen in de varkenshouderij

*Ina Enting, Animal Sciences Group, Wageningen-UR, Lelystad, Nederland
Jeroen Verver, Rabobank, Utrecht, Nederland*

1. Structuur varkenshouderij

De gemiddelde omvang van de totale varkensstapel was in 2006 in Nederland 11,3 miljoen dieren. Uitgesplitst naar diercategorie telde Nederland gemiddeld 1,2 miljoen fokvarkens (zeugen en gelten voor de fokkerij en vermeerdering), 4,6 miljoen biggen tot 25 kg en 5,5 miljoen vleesvarkens. Op jaarbasis was het aanbod van de in Nederland geboren biggen 20,74 miljoen. Dit aanbod is groter dan de behoefte in Nederland, en sinds jaar en dag is Nederland dan ook leverancier van biggen in heel Europa. De Nederlandse varkenshouderij staat dan ook wel bekend onder de term 'kraamkamer van Europa'. In 2006 werden in totaal 4,6 miljoen biggen van 25 kg geëxporteerd. Het belangrijkste afzetland is Duitsland (44%). Naast deze export worden er jaarlijks ook veel vleesvarkens, fokvarkens en slachtzeugen geëxporteerd. In 2006 totaal 3 miljoen, waarvan 84% naar Duitsland.

Het aantal bedrijven met varkens is in 2006 met 7% afgenomen tot 9.040 bedrijven. Het grootste deel van de daling betrof bedrijven, die de varkenshouderij als neventak hebben. Het aantal gespecialiseerde bedrijven nam minder sterk af, waarbij de specialisatiegraad en de schaalgrootte van vooral de zeugenbedrijven toenam. 12% van de bedrijven heeft alleen zeugen, 58% heeft alleen vleesvarkens, en 30% van de bedrijven heeft zowel zeugen als vleesvarkens.

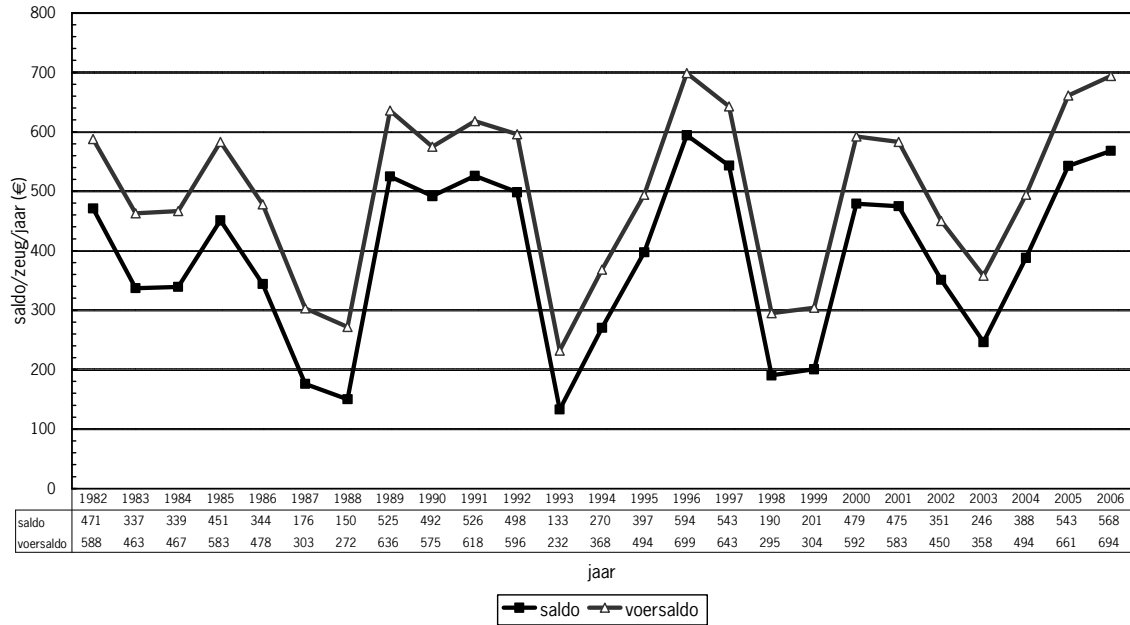
De biggen- en varkensvleesmarkt is een open markt. Op enkele uitzonderingen na zijn er geen geschreven contracten met leverings- en prijsafspraken noch integratiestructuren. De opbrengstprijs voor de varkenshouder wordt bepaald door vraag en aanbod in de markt op moment van handelen, en is volatiel.

2. Fluctuaties in saldo en voerwinst¹ zeugen- en vleesvarkenshouderij

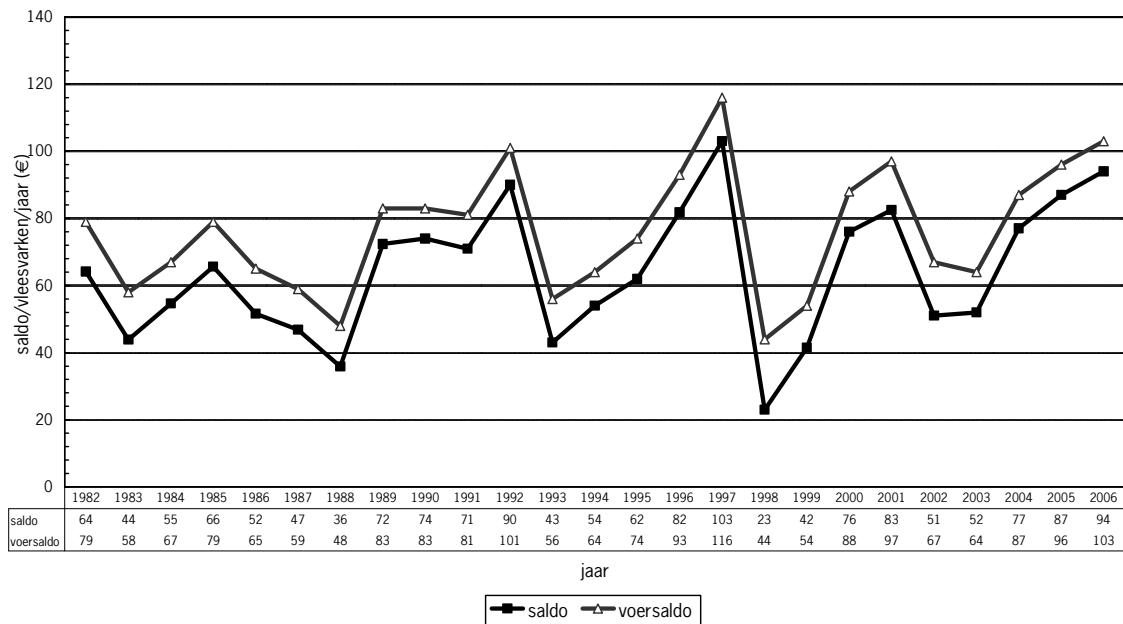
Bij de beoordeling van het economische resultaat van een varkensbedrijf spelen het saldo en in nog grotere mate de voerwinst een grote rol. Voyerwinst is daarbij de resultante van de opbrengsten door verkoop van biggen en te vervangen zeugen (zeugenhouderij) of de verkoop van kilos vlees (vleesvarkenshouderij) minus de voerkosten. De technische kengetallen (het technisch presteren) zijn de sleutel tot een hoge voerwinst van een bedrijf. De zeugenhouder probeert de worpindex en het aantal levend geboren biggen te verhogen en de sterfte van biggen en het uitstootpercentage van de zeugen te verlagen. De vleesvarkenshouder probeert de groei van de varkens, de voerconversie en het vleespercentage te verbeteren en de voerkosten per kg groei en de uitval te verlagen. De afgelopen 20 jaar heeft de zeugenhouderij vooral grote vooruitgang geboekt op het aantal levend geboren biggen en daling van de sterfte bij de biggen in combinatie met de worpindex. Het gemiddeld aantal biggen dat een zeug per jaar groot brengt is bijna lineair gestegen met 0,25 big per zeug per jaar van 20,4 in 1990 naar 24,8 in 2006. De vleesvarkenshouderij heeft grote vooruitgang geboekt op de gemiddelde voerkosten per kg groei, van €0,60 in 1990 naar € 0,47 in 2006. De Nederlandse varkenshouders horen hierdoor op technisch-economisch gebied tot de Europese, zo niet mondiale, top. Mede op basis van deze voortdurende vooruitgang in technisch presteren, is er over een langere periode in de voerwinst ook een stijgende lijn waarneembaar. Echter, de varkenscyclus, een terugkerend patroon met hoge pieken en diepe dalen, doet sterk van zich spreken in het verloop van de voerwinst in de tijd. In onderstaande paragrafen worden voor zowel de zeugenhouderij als de vleesvarkenshouderij het saldo, de voerwinst en de structurele en incidentele invloeden daarop uitgewerkt.

---

¹ Voyerwinst wordt ook vaak aangeduid met voersaldo. De twee termen worden in dit document door elkaar gebruikt.

Figuur 1: Saldo en voersaldo zeugenhouderij (gecorrigeerd naar KWIN-uitgangspunten² en exclusief rente).

Figuur 2: Saldo en voersaldo vleesvarkenshouderij (gecorrigeerd naar KWIN-uitgangspunten² en exclusief rente).

(Voer)saldo 1982 - 2006

In figuur 1 en figuur 2 is het gerealiseerde (voer)saldo, gecorrigeerd naar KWIN-standaarden² en exclusief rente, vanaf 1982 tot en met 2006 voor respectievelijk de zeugenhouderij en de vleesvarkenshouderij weergegeven. In beide figuren is duidelijk een cyclisch patroon terug te vinden. In tijden van gunstige opbrengstprijzen en hoge (voer)saldos wordt de productie uitgebreid, zodat het aanbod (maanden later) toeneemt. De verhouding tussen vraag en aanbod verandert. Er ontstaat een relatief overschot, waardoor druk op de marktprijs komt, zodat deze daalt en de productie (maanden later) afneemt. Het aanbod neemt vervolgens weer af zodat er weer een relatief tekort ontstaat, resulterend in gunstige opbrengstprijzen. Er werd altijd aangenomen het cyclische patroon een duur van zes jaar had, maar de laatste jaren tendeert de cyclus naar een kortere duur.

Mondiale invloeden op cyclus

De handel van Nederlandse varkens of varkensvlees vindt van origine plaats binnen de Europese markt. De productie van vlees vindt dicht bij de consumptie plaats, en handel wordt in euro's uitgedrukt. In verband met houdbaarheid, transporteerbaarheid en lagere eisen aan infrastructuur vindt productie van voergrondstoffen veelal in andere regio's buiten de EU plaats. Dit is een mondiale markt en handel vindt in dollars plaats. Dit verschil in valuta brengt risico's met zich mee die een invloed kunnen hebben op de lengte en de amplitude van het cyclische patroon van het (voer)saldo.

Dat de handel van Nederlands varkens(vlees) Europees gericht was, werd vooral ingegeven doordat binnen de EU geen invoertarieven tussen landen gelden. Door mondiale afspraken over afbouw van marktbescherming en handelsverstoringende steunmaatregelen, vindt op agrarisch gebied een toenemende integratie van landen en continenten plaats. De Nederlandse varkenshouderij wordt, als onderdeel van de Europese varkenshouderij, meer en meer beïnvloed door handelspartners op de wereldmarkt, zoals de Verenigde Staten, Brazilië en in opkomende mate China. Het internationale handelsvolume in varkensvlees is gestegen van iets meer dan 5% in 1980 tot ruim 7% in 2003. Absoluut gezien is het volume nog klein in vergelijking met pluimveevlees (ruim 12% in 2003), rundvlees (bijna 14% in 2003) of magere melkpoeder (variërend tussen 10 en 18% tussen 1980 en 2003). De toenemende internationale handel brengt nieuwe risico's met zich mee die een invloed kunnen hebben op het cyclische patroon van het (voer)saldo. De economische crisis in Azië, Rusland en Latijns-Amerika (eind jaren '90 vorige eeuw) heeft bijvoorbeeld geleid tot een daling van de exportwaarde van agrarische producten. Deze crises in de genoemde regio's gingen gepaard met een sterke ontwaarding van de nationale munten, waardoor de concurrentiepositie van deze landen verbeterde en die van de EU verslechterde (Van Berkum en Roza, 2005).

Europese invloeden op cyclus – interventies en incidenten

In de tijd gezien hebben er veel Europese interventies en incidenten in de veehouderij plaatsgevonden die de marktsituatie en daarmee de opbrengstprijs en het (voer)saldo fors beïnvloed hebben. Ten eerste, interventies in de varkensvleesmarkt door de Europese Gemeenschap op basis van de beschikbare instrumenten voor marktordening, zoals particuliere opslag en exportrestitutie. Ten tweede, interventies door de Nederlandse overheid op de omvang van de sector door herstructureringsmaatregelen en opkoopregelingen. En ten derde incidenten op bedrijven in de varkensketen, zoals voedselveiligheidsincidenten en uitbraken van dierziekten. Onderstaand worden de incidenten en interventies en hun effect uitgebreider beschreven. In Bijlage 1 is een chronologisch overzicht weergegeven.

Incidenten rond dierziekten en voedselveiligheid binnen de EU

Bij uitbraken van zeer besmettelijk dierziekten gaat het om uitbraken (1) binnen Nederland, (2) in de belangrijkste exportlanden voor de Nederlandse varkenshouderij, of (3) in concurrerende productielanden. Ze hebben ieder een verschillend effect op de opbrengstprijs en het (voer)saldo. In het eerste geval worden de Nederlandse grenzen gesloten voor export en speelt de Nederlandse varkenshouderij tijdelijk niet mee op het Europese toneel. De andere belangrijke varkenslanden zoals Denemarken en Spanje staan in de rij om het Nederlands aandeel in de markt over te nemen. Indien de uitbraak lang duurt en de grenzen lang gesloten zijn, hebben zij de mogelijkheid om hun productie op te schalen en marktposities over te nemen. De Nederlandse varkenshouderij zal na de uitbraak veel

---

² De basis voor de KWIN-saldos zijn de TEA-saldos volgens de UniformeringsAfspraken 2001-1 met een correctie voor opfokzeugen.

moeite moeten doen om haar marktpositie weer terug te verdienen, vaak tegen te lage prijzen. De effecten van de uitbraak ijlen dan ook lang na nadat de grenzen weer open zijn. In het tweede geval zijn belangrijke exportbestemmingen voor levend vee als biggen en slachtrijpe vleesvarkens onbereikbaar. Voor een land dat gezien wordt als de kraamkamer van Europa, leidt het sluiten van buitenlandse grenzen direct tot een hogere druk op de interne afzetmarkt van biggen met sterke prijsdalingen tot gevolg. Zodra de grenzen weer open gaan, herstellen de prijzen zich vaak weer snel. In het derde geval biedt de uitbraak kansen voor de afzet van Nederlandse producten, met een prijsopdrijvend effect tot gevolg. Voorbeelden van uitbraken van dierziekten binnen Nederland met een lang na-ijlend effect en lage (voer)saldos tot gevolg, waren bijvoorbeeld de uitbraak van varkenspest en blaasjesziekte in 1992 en de uitbraak van varkenspest in 1997. Voorbeelden van uitbraken van dierziekten in exportlanden zijn de uitbraak van blaasjesziekte in Italië in 2006 en varkenspest in Duitsland in 2006. Voorbeelden van uitbraken in concurrerende landen zijn varkenspest in België in 1994.

Andere (niet-dierziekte-)incidenten hebben met voedselveiligheid te maken en betreffen voervervuilingen: dioxinevervuiling in het voer in 1999, 2004 en 2006; MPA-vervuiling van het voer in 2002.

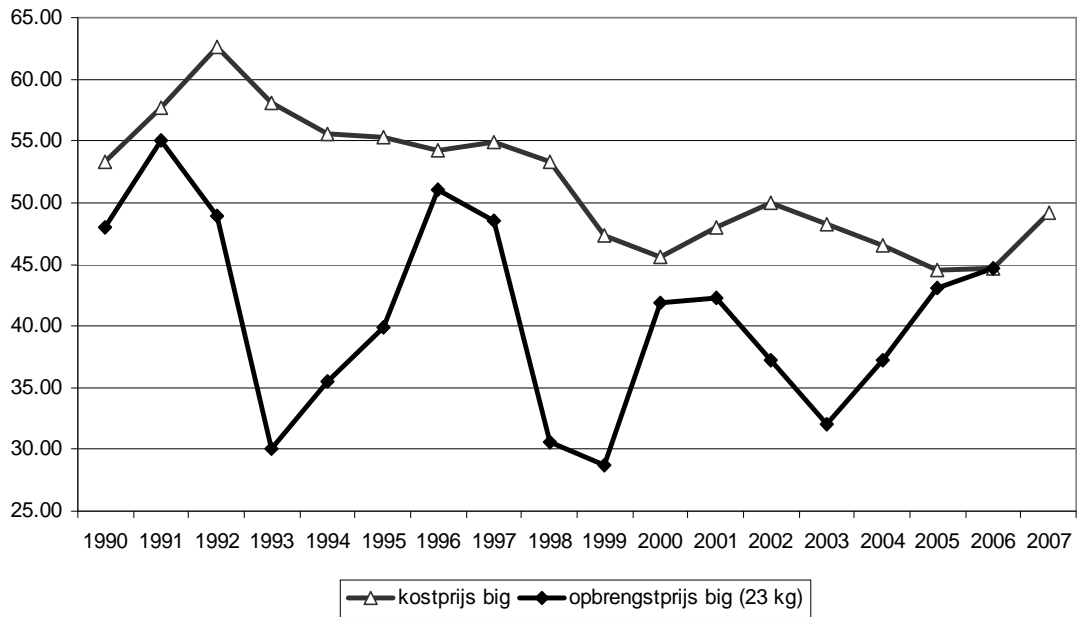
Marktinterventies door de EU

De Europese Unie heeft een aantal beleidsinstrumenten om in zekere mate haar eigen voedselmarkt te beschermen. Dit is nodig omdat de EU in redelijke mate zelfvoorzienend wil zijn voor voedselvoorziening. Eén van de beleidsinstrumenten zijn de marktordeningen. Voor o.a. zuivel is sprake van een 'zware' marktordening, waardoor de marktprijs sterk kan worden gereguleerd. Voor varkensvlees is slechts sprake van een 'lichte' marktordening en wordt alleen ingegrepen bij extreme marktsituaties. Exportrestituties, importtarieven en particuliere opslag van varkensvlees zijn de belangrijkste instrumenten voor de varkenshouderij. Particuliere opslag (PO) is een instrument waarbij de EU de tijdelijk opslag (contractduren tot 5 maanden) van diepgevroren varkensvlees door particuliere bedrijven financiert. De EU wordt geen eigenaar van het vlees, dat blijft de contractnemer die een opslagvergoeding krijgt. Doel van de maatregel is prijsstabilisatie en marktevenwicht door het tijdelijk uit de markt nemen van overaanbod. De regeling wordt opengesteld bij slechte prijzen voor varkensvlees, veelal in een periode na een uitbraak van een besmettelijke dierziekte. De laatste 20 jaar was PO in 8 periodes van toepassing: 1986-1989, 1991, 1992-1993, 1995, 1998-1999, 2002-2003, 2004 en 2007. Uit analyses blijkt dat PO leidt tot minder heftige prijsfluctuaties en daarmee een nuttig prijs- en voer(saldo) dempend instrument is (Hoste, 2008).

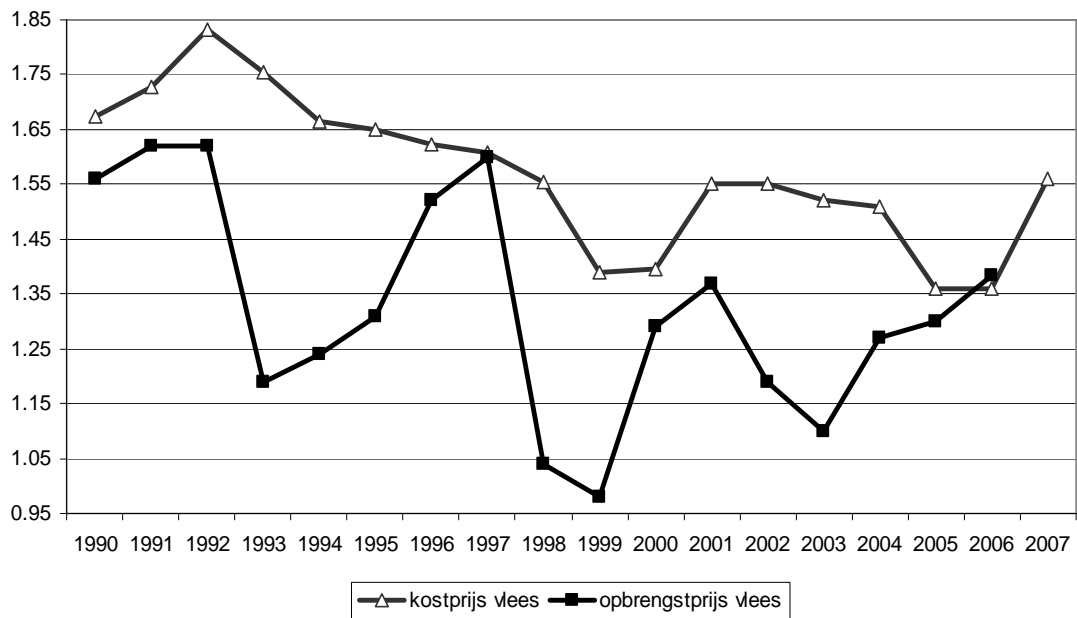
Uit deze opsomming van interventies en incidenten blijkt dat in de afgelopen twee decennia 8 grotere dan wel kleinere incidenten plaats vonden en dat de EU 8 keer heeft geïntervenieerd in de markt. Incidenten verstoren het evenwicht in de markt en het cyclische patroon. Interventies proberen juist dit evenwicht te bewaren. Beide hebben een effect op de opbrengstprijzen en het (voer)saldo van biggen dan wel varkensvlees gehad. Maar omdat de frequentie van beide hoog is, is er eigenlijk geen sprake meer van een incidentele invloed maar eerder van een structurele invloed en zijn de separate effecten niet meer in de cyclus waarneembaar. Daarnaast worden de incidenten soms maar door een gedeelte van de Nederlandse varkenshouders ervaren, en komen daardoor niet altijd in het Nederlands gemiddelde (voer)saldo tot uiting.

3. Fluctuaties in opbrengstprijzen en kostprijzen 1990 – 2007

De varkenshouder probeert het (voer)saldo te verhogen door het technisch presteren van het bedrijf te verbeteren. Maar het (voer)saldo wordt ook bepaald door een externe factor waarop de varkenshouder weinig tot geen invloed heeft: de opbrengstprijzen van biggen en vlees. Hetzelfde cyclische patroon dat in het (voer)saldo (figuren 1 en 2) waarneembaar is, is dan ook te zien in de opbrengstprijzen (figuren 3 en 4), met één belangrijk verschil. De trendlijn voor het (voer)saldo is licht stijgend. De trendlijn voor de opbrengstprijzen is dalend. Een algemene vuistregel daarbij is dat de opbrengstprijzen tendereert naar de kostprijzen van de meest efficiënt producerende varkenshouders. Door deze systematiek zal de opbrengstprijzen blijven dalen. De varkenshouder is gedwongen om technisch door te blijven ontwikkelen om een voldoende hoog (voer)saldo te realiseren. Om dit te bereiken zal hij zijn belangrijkste productiefactoren (arbeid, locatie en kapitaal) steeds opnieuw nog efficiënter inzetten om de kosten

Figuur 3: Nederlandse opbrengstprijs en berekende kostprijs (inclusief arbeidskosten ondernemer en berekende rente) per geproduceerde big van 23 kg.

Figuur 4: Nederlandse opbrengstprijs en berekende kostprijs (inclusief arbeidskosten ondernemer en berekende rente) per kilo geproduceerd vlees.

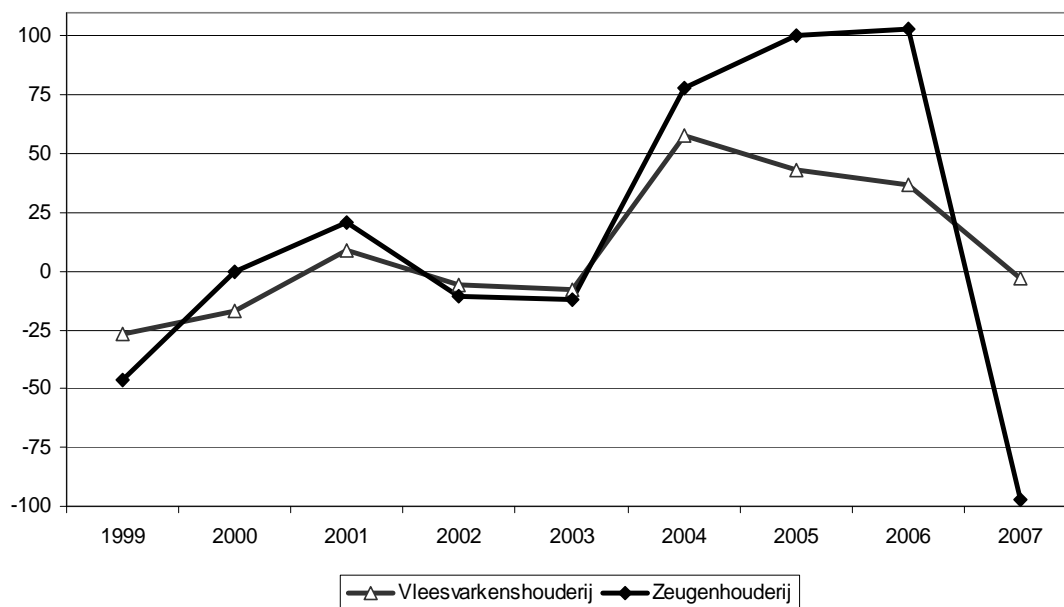
Tabel 1

Gemiddeld voersaldo zeugenhouderij	€ 500	
Toegerekende kosten		€ 125
Mestkosten		€ 90
Arbeidskosten		€ 125
Afschrijvingen		€ 135
Overige kosten		€ 25
Kapitaalwinst		~ € 0

hiervan door het gerealiseerde (voer)saldo te kunnen dekken. Een hogere arbeidsefficiëntie wordt voor een groot deel behaald door schaalvergroting. Daarnaast wordt er, om de kosten te drukken, soms roofofbouw op eigen arbeid gepleegd door de inzet daarvan niet te vergoeden. Voor de korte termijn kan dit een (tijdelijke) oplossing zijn, maar vanuit het oogpunt van bedrijfscontinuïteit niet. Om schaalvergroting te kunnen financieren is kapitaalwinst nodig. Binnen de huidige kostenstructuur van de Nederlandse varkenshouderij (zie tabel 1) is dit alleen mogelijk indien (voer)saldos gerealiseerd worden die 110 tot 120% boven het landelijke gemiddelde liggen. Een Nederlandse varkenshouder met toekomstperspectief is dan ook allereerst een technische topproducent.

4. Wat betekenen de fluctuaties in (voer)saldos en prijzen voor het inkomen?

Het cyclische patroon in (voer)saldos en opbrengstprijzen (en de daarbij geconstateerde diepe dalen en hoge pieken) hebben hun doorwerking in het gezinsinkomen uit het bedrijf. In figuur 5 is dit inkomen voor vleesvarkensbedrijven en voor zeugenbedrijven voor de periode 1999 – 2007 weergegeven. De dalen in het (voer)saldo en opbrengstprijzen resulteren ook in dalen in het gezinsinkomen uit het bedrijf. Maar, de hoogte van het (voer)saldo en de opbrengstprijs is in dergelijke periodes vaak niet toereikend om een positief inkomen te realiseren. Dit is duidelijk te zien voor de dalperiodes 1999 en 2003. In plaats van besparingen treden er ontsparingen op. Hierdoor wordt een aanslag gedaan op het eigen vermogen. Om de financiële tekorten te dichten worden of de besparingen in de afgelopen jaren aangesproken of vreemd vermogen aangetrokken. Dit laatste leidt weer tot hogere financieringslasten in de komende jaren (De Bont en Van der Knijff, 2007).

Figuur 5: Gemiddeld gezinsinkomen uit het bedrijf voor vleesvarkens- en zeugenbedrijven; in 1.000 euro; 2006 betreft voorlopige gegevens, 2007 is een raming. Bron: Bedrijven Informatienet³, LEI.

³ Het Bedrijven InformatieNet is een panel van 1500 land- en tuinbouwbedrijven die zodanig zijn geselecteerd dat ze gezamenlijk (bijna) de gehele land- en tuinbouw representeren. Alleen de hele kleine en de heel grote bedrijven zitten niet in het panel. De opgenomen bedrijven vertegenwoordigen bijna 95% van de totale agrarische productie.

5. Hoe hebben varkenshouders ingespeeld op de fluctuaties?

Inspelen op fluctuaties op de korte termijn

Om bedrijfscontinuïteit en bedrijfsgroei te kunnen realiseren is vanuit financieel oogpunt het gedrag van een ondernemer erop gericht om ieder jaar kapitaalwinst te maken. Uit bovenstaande blijkt dat dit voor de gemiddelde varkenshouder in de helft van de jaren een moeilijke opgave is. Inspelen op prijsfluctuaties is dan ook veelal gericht op het benutten van een positieve prijsfluctuatie om een doorgemaakte prijsdaling te compenseren en reserve op te bouwen om de volgende op te vangen. Afgezien van dit gedrag, is het voor Nederlandse varkenshouders niet eenvoudig om direct te reageren op fluctuaties in opbrengstprijs en (voer)saldo. Varkenshouders in landen met lage vaste kosten en geen beperkingen op de bedrijfsomvang kunnen relatief simpel inspringen op prijsschommelingen, door de productie uit te breiden, in te krimpen of zelfs tijdelijk te staken. Bijvoorbeeld varkenshouders in Brazilië doen dit in de praktijk. In perioden van (extreem) lage prijzen worden meer zeugen afgevoerd van het bedrijf en wordt op kleinere schaal doorgeproduceerd. Zodra prijzen stijgen wordt de varkensstapel weer uitgebreid. Door deze snelle handelingen heeft de cyclus in Brazilië ook een ander patroon: een kortere tijdsduur (3 à 4 jaar), met grotere pieken en dalen. Gespecialiseerde varkenshouders die te maken hebben met hoge vaste kosten en een maximum aan de bedrijfsomvang (zoals in Nederland), kunnen nauwelijks inspringen op prijsschommelingen. In perioden van lage prijzen moet de productie doorgaan om de vaste kosten te dekken. In perioden van hoge prijzen kan door een plafond op het aantal te houden varkens de productie niet snel opgeschaald worden. Grote gespecialiseerde bedrijven kunnen nog enigszins reageren op fluctuaties door de bezettingsgraad tijdelijk aan te passen, maar het effect is marginaal. Om op korte termijn te kunnen reageren op prijsfluctuaties en dan vooral op prijsdalingen, heeft de Nederlandse varkenshouder als enige optie het nog beter dan wel nog efficiënter technisch presteren; scherp zijn op de productiekenngetallen en de voerkosten. Als ondanks deze inspanningen toch liquiditeitstekorten ontstaan doordat langere tijd beduidend onder het kostprijsniveau wordt geproduceerd en het bedrijf op lange termijn wel levensvatbaar is, dan is er vanuit de overheid een regeling om varkensbedrijven het dal te laten overbruggen: de regeling voor bijzondere bijstand zelfstandigen (BBZ-regeling). Binnen de BBZ-regeling wordt een liquiditeitsbegroting opgesteld voor een periode van meestal zes maanden. De BBZ-regeling gaat er vanuit dat geen aflossingen van bankleningen worden gefinancierd; aan banken wordt gevraagd om de aflossingen voor een half jaar op te schorten.

Inspelen op fluctuaties op de lange termijn

Historisch is in het (voer)saldo en de opbrengstprijs duidelijk een cyclisch patroon herkenbaar. Verwachting is dat dit patroon voor de toekomst aanhoudt, met mogelijk een kleine verkorting van de duur van de cyclus. Strategisch zouden varkenshouders op prijsfluctuaties in kunnen spelen door anti-cyclisch te investeren. In perioden met lage opbrengstprijzen is de hoogte van de investeringskosten, zowel voor materiaal als kapitaal, vaak lager. Hierdoor kan de varkenshouder bijvoorbeeld besparen op de afschrijvingen. Dit geeft meer ruimte voor kapitaalwinst en bedrijfscontinuïteit. In de praktijk vindt dit zelden plaats. Het zit enerzijds niet in de natuur van mensen om op deze manier te handelen. Anderzijds is het niet altijd mogelijk omdat er onvoldoende tot geen kapitaalwinst gemaakt wordt om te kunnen investeren.

6. Samenvatting

Bij de beoordeling van het economische resultaat van een varkensbedrijf spelen het saldo en in nog grotere mate de voerwinst een grote rol. Voyerwinst is daarbij de resultante van de opbrengsten door verkoop van biggen en te vervangen zeugen (zeugenhouderij) of de verkoop van kilos vlees (vleesvarkenshouderij) minus de voerkosten. De technische kengetallen zijn de sleutel tot een hoge voerwinst van een bedrijf. De Nederlandse varkenshouder heeft grote vooruitgang geboekt op een aantal van deze kengetallen. Mede op basis van deze voortdurende vooruitgang in technisch presteren, is er over een langere periode in de voerwinst ook een stijgende lijn waarneembaar. Echter, de varkenscyclus, een terugkerend 6-jarig patroon met hoge pieken en diepe dalen, doet sterk van zich spreken in het verloop van de voerwinst in de tijd. In tijden van gunstige opbrengstprijzen en hoge (voer)saldos wordt de productie uitgebreid, zodat het aanbod (maanden later) toeneemt. De verhouding tussen vraag en aanbod verandert. Er ontstaat een relatief overschot, waardoor druk op de marktprijs komt, zodat deze daalt en de productie (maanden later) afneemt. Het aanbod neemt vervolgens weer af zodat er weer een relatief tekort ontstaat, resulterend in gunstige opbrengstprijzen. Hetzelfde cyclische patroon dat in het (voer)saldo waarneembaar is, is ook te zien in de opbrengstprijzen en het gezinsinkomen uit het bedrijf.

In de tijd gezien hebben er veel Europese interventies en incidenten plaatsgevonden die de marktsituatie en daarmee de opbrengstprijzen en het (voer)saldo fors beïnvloed hebben: interventies door de Europese Gemeenschap door het inzetten van marktordeninginstrumenten zoals particuliere opslag en exportrestituties, interventies door de Nederlandse overheid op de omvang van de sector door herstructureringsmaatregelen en opkoopregelingen, en voedselveiligheidsincidenten en uitbraken van dierziekten. De incidenten verstoren het evenwicht in de markt en het cyclische patroon. Interventies proberen juist dit evenwicht te bewaren. Beide hebben een effect op de opbrengstprijzen en het (voer)saldo van biggen dan wel varkensvlees gehad. Maar omdat de frequentie van beide hoog is, is er eigenlijk geen sprake meer van een incidentele invloed maar eerder van een structurele invloed en zijn de separate effecten niet meer in de cyclus waarneembaar.

Inspelen op fluctuaties is veelal gericht op het benutten van een positieve fluctuatie om een doorgemaakte prijsdalen te compenseren en reserve op te bouwen om de volgende op te vangen. Daarnaast kunnen varkenshouders in landen met lage vaste kosten en geen beperkingen op de bedrijfsomvang relatief simpel inspringen op prijsschommelingen, door de productie uit te breiden, in te krimpen of zelfs tijdelijk te staken. Voor Nederlandse varkenshouders, die te maken hebben met hoge vaste kosten en een maximum aan de bedrijfsomvang, is dit niet mogelijk. Op korte termijn kunnen zij nog enigszins reageren op fluctuaties door de bezettingsgraad tijdelijk aan te passen, maar het effect is marginaal. De Nederlandse varkenshouder heeft als enige optie het nog beter dan wel nog efficiënter technisch presteren; scherp zijn op de productiekenngetallen en de voerkosten. Op lange termijn zouden varkenshouders op prijsfluctuaties in kunnen spelen door anti-cyclisch te investeren. In de praktijk vindt dit zelden plaats.

Bijlage 1: Interventies en incidenten in de veehouderij van invloed op de marktsituatie en daarmee op de opbrengstprijis en het (voer)saldo

Jaar	Interventie of incident	Voersaldo zeugen	Voersaldo vleesvarkens	Opbrengstprijis vlees	Kostprijis vlees	Nadere toelichting
1990	Uitbraak varkenspest in België	575 (- 61)	83 (+ 0)	1,56	1,67	
1991	PO-regeling	618 (+ 43)	81 (- 2)	1,62 (+ 0,06)	1,73	PO-periode januari t/m april 1991
1992	Uitbraak blaasjesziekte in Nederland; Uitbraak varkenspest in Nederland; PO-regeling	596 (- 22)	101 (+20)	1,62 (+ 0,00)	1,83	PO-periode oktober 1992 t/m juli 1993
1993	PO-regeling	232 (- 364)	56 (- 45)	1,19 (- 0,43)	1,75	PO-periode oktober 1992 t/m juli 1993
1994	Uitbraak blaasjesziekte in Nederland; Uitbraak varkenspest in België	368 (+ 136)	64 (+ 8)	1,24 (+ 0,05)	1,66	
1995	PO-regeling	494 (+ 126)	74 (+10)	1,31 (+ 0,07)	1,65	PO-periode februari t/m april 1995
1996		699 (+ 205)	93 (+19)	1,52 (+ 0,21)	1,62	
1997	Uitbraak varkenspest in Nederland	643 (- 46)	116 (+ 19)	1,60 (+ 0,08)	1,61	
1998	Afkondiging herstructurering varkenshouderij; PO-regeling	295 (- 348)	44 (- 72)	1,04 (- 0,56)	1,55	PO-periode oktober 1998 t/m november 1999
1999	PO-regeling Dioxine in het voer	304 (+ 9)	54 (+10)	0,98 (- 0,06)	1,39	PO-periode oktober 1998 t/m november 1999
2000	Uitbraak varkenspest Verenigd Koninkrijk	592 (+ 288)	88 (+34)	1,29 (+ 0,31)	1,40	
2001	Uitbraak MKZ in Europa (Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Nederland)	583 (- 9)	97 (+9)	1,37 (+ 0,08)	1,55	
2002	MPA-vervuiling van het voer; PO-regeling	450 (- 133)	67 (- 30)	1,19 (- 0,18)	1,55	PO-periode december 2002 t/m maart 2003
2003	PO-regeling	358 (- 92)	64 (- 3)	1,10 (- 0,09)	1,52	PO-periode december 2002 t/m maart 2003
2004	PO-regeling; Dioxine in restproducten uit de aardappelindustrie	494 (+ 136)	87 (+ 23)	1,27 (+ 0,17)	1,51	PO-periode januari t/m juli 2004
2005		661 (+ 165)	96 (+ 9)	1,30 (+ 0,03)	1,36	
2006	Dioxine in het voer; Uitbraak varkenspest in Duitsland; Uitbraak blaasjesziekte in Italië	694 (+ 33)	103 (+ 7)	1,38 (+ 0,08)	1,36	

Referenties en Bronnen

Bedrijven InformatieNet, LEI.

De Bont C.J.A.M. en A. van der Knijff. 2007. Actuele ontwikkeling van bedrijfsresultaten en inkomens in 2007. Rapport 1.07.04, December 2007, LEI, Den Haag

Hoste, 2008. Inzicht in het EU-marktordeningsinstrument 'Particuliere Opslag van varkensvlees'. Rapport 2.08.02, Februari 2008, LEI, Den Haag.

Overleggroep prijsindicaties varkenshouderij, Animal Sciences Group.

Van Berkum S., en P. Roza, 2005. De EU op de agrarische wereldmarkt; Een evaluatie van de Uruguay-ronde. Rapport 6.05.24, LEI, Den Haag.